

Nedanstående text är inskickad till Göteborgsposten. Den 1 januari publicerade de en debattartikel.

Det blir allt viktigare att skilja mellan vad tjänstemän säger och vad verkliga experter framför. Vi fick ett SMS från Folkhälsomyndigheten och Myndigheten för beredskap och försvar: läs på krisinformation.se! Där möts vi av råd som inte avspeglar det vi vet om smittspridningen idag. Det är anmärkningsvärt, inte minst mot bakgrund av rapporterna från Kungliga Vetenskapsakademien och Coronakommisionen. När vi ställer tjänstemännens ord mot slutsatserna från verkliga experter finner vi sex myter. Låt oss sammanfatta det vi vet och antyda vad varje myt om det omvända ställt till med.

Använda ventilationen

– Det nya coronaviruset sprids via små, små vattendroppar (aerosoler). Myten om det omvända har lett till att många tror att det räcker med ett avstånd på två meter inomhus. I själva verket kan den som utsöndrar många viruspartiklar efter viss tid fylla luften i ett helt rum med viruspartiklar. Myten har även lett till en fördröjning av omställningen av ventilationen i skolor och på andra arbetsplatser. För att rensa luften från viruspartiklar bör ventilationen användas för fullt och inte stängas ner vissa tider för att spara energi.

– Med munskydd skyddar vi andra från att smittas och skyddar i viss mån även oss själva. Myten om det omvända har fördröjt användandet av ett av de viktigaste redskapen i kampen mot coronaviruset under lång tid.

– Den som blir infekterad smittar som mest innan symtomen bryter ut ("presymtomatisk smitta"). Myten om det omvända tillsammans med myten om att munskydd inte fungerar, har gjort att sjukhus, mottagningar, hemsjukvård och äldreboenden varit viktiga källor för att sprida coronaviruset.

Gymnastik utomhus

– Barn smittar. Myten om det omvända har gjort att en undervisning som inte gynnar smittspridning har fördröjts. Det gäller exempelvis att använda halvklasser, ge ut matpaket så att klasserna inte behöver blandas till lunchen, förbjuda körsång inomhus, förlägga all gymnastik utomhus, se till att kringresande lärare (musik, hemspråk, annat) undervisar digitalt, och se till att alla använder munskydd.

– Viruset kan stoppas i hemmet och på arbetsplatser. Myten om det omvända har medfört att munskydd och ventilering inte använts fullt ut när en familjemedlem varit sjuk eller utsatt för smitta.

– Viruset kan stoppas i samhället. Myten om det omvända gör att vi inte kan ta till oss att skillnaden mot andra länder beror på vårt förhållningssätt och brist på åtgärder. Det land som liknar Sverige mest är Norge. Norska Folkehälsainstitutet har från början intagit en intellektuell och lärande attityd. Denna myndighet har inte spridit några myter. Utöver det har tonläget varit allvarligt och restriktionerna kom tidigt i mars. Förhållningssätt och åtgärder förklarar de låga dödstalen i Norge, andra påståenden motsägs av fakta eller saknar grund. Skillnaden mot Norge visar att Sveriges katastrof till 90 procent varit onödig. Jämfört med länder som Taiwan är Sveriges katastrof i stort sett helt onödig. De reagerade kraftfullt i början av januari.

Lyssna inte på tjänstemännen

Vi måste sluta lyssna på de tjänstemän som bidrar till smittspridningen genom att kontinuerligt sprida dessa sex myter. En av dessa tjänstemän är vår statsepidemiolog Anders Tegnell, som i DN den 28 december summerar pandemi med ordet "hobbyepidemiologer". Det kan misstänkas att han syftar på aktiva forskare som framfört kritik mot myndighetens agerande ("de 22 forskarna"). Efter att ha läst igenom Anders Tegnells uttalanden under året (Tegnellcit.se) har vi svårt att se att han själv ens skulle kunna kvalificera sig som en hobbyepidemiolog, än mindre som en expert.

Vår gissning är att varje hobbyepidemiolog värd namnet inser att forskare måste genomföra en studie innan evidens kan produceras. Vi gissar vidare att varje hobbyepidemiolog värd namnet inser att något måste göras när vi konfronteras med ett nytt virus, att vi inte hinner vänta på att andra skall göra studier. Precis så reagerade man i Taiwan redan i januari. Det kan kallas förnuftsbasead medicin.

Imponerande omställning

Det internationella forskarsamhället ställde om tidigt i våras. Nya breda prestigelösa samarbeten inleddes, öppenheten med nya observationer har varit imponerade. Detta har lett till en gigantisk tillväxt av kunskap, förpackad i över 87 000 vetenskapliga artiklar. Kunskapen har använts till att väsentligen minska behovet av intensivvård för de som läggs in på sjukhus. Kunskapen har gett oss nya vacciner. Det är inom detta internationella forskarsamhälle som de verkliga experterna finns. Ju fler svenskar som lär sig skilja mellan en tjänsteman och en verklig expert, ju mer optimistiska kan vi vara inför nästa års kamp mot det nya coronaviruset. Åtminstone under våren måste vaccinet kompletteras med andra åtgärder för att stoppa spridningen.

Gunnar Steineck, senior professor i klinisk cancerrpidemiologi, Göteborgs universitet

Andrew Ewing, professor i molekylär-biologi och kemi, Göteborgs universitet

Jan Lötvall, professor i klinisk allergologi, Göteborgs universitet

Jens Stilhoff Sørensen, fil dr, docent, Institutionen för globala studier, Göteborgs universitet

Anders Vahlne, professor emeritus i klinisk virologi, Karolinska institutet